

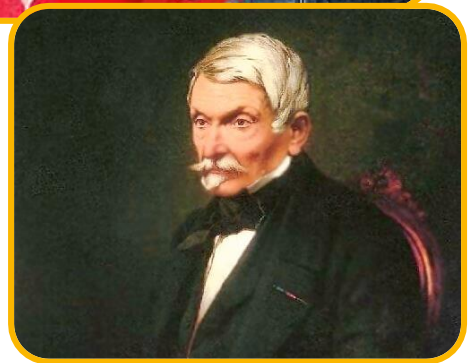
W numerze materiały do GCSE i A-level z języka polskiego!

Serce mam biało-czerwone

Fot. Polska Szkoła w Derby

Rys. Jakub Adamczyk

- * **Przepis na dwujęzyczność**
- * **Uzależnienie od smartfona**

- * **Serce mam biało-czerwone**
- * **Polskie tańce narodowe**

- * **Aleksander Fredro**
- * **Halina Konopacka**

W numerze:

Wydarzenia:

- Kalendarium rocznic 2023 4
- Pożegnanie Prezydentów RP na uchodźstwie 5
- Nasza akcja: Serce mam biało-czerwone 6-9

Nadchodzące Święta:

- Dzień Języka Ojczystego 10
- Międzynarodowy Dzień Tańca 11

Temat numeru:

- Czy jesteś niewolnikiem własnego telefonu? 12-13
- Jak walczyć z uzależnieniem od smartfona? 14

Rozmowa „Razem”:

- dr Aneta Nott-Bower – logopedka oraz ekspertka dwujęzyczności 15-18

Portret literacki:

- Aleksander Fredro 19
- A. Fredro – wiersze 20

Polki inspirują:

- Halina Konopacka 21

Dla ucznia i nauczyciela:

- Pogotowie egzaminacyjne: GCSE Writing 22-23
- Speaking: Photo card 24
- Interpunkcja w języku polskim 25-26
- E-mail – list naszych czasów 27
- A-level: Znaczenie tanga w „Tangu” 28-29
- Ćwiczenia tłumaczeniowe: Taniec 30

- Nauczyciel z pasją: Renata Rams 31

Wstępniak:

Witajcie w roku 2023! Niech realizowanie nowych planów, marzeń i celów, jakie sobie wyznaczyliście, przyniesie Wam mnóstwo radości i satysfakcji! Cieszę się, że znów się spotykamy.

Choć większość z nas wybiega już zapewne w przyszłość i myśli o tym, co nowego przyniosą nadchodzące miesiące, to jednak zachęcam Was, aby jeszcze na chwilę wrócić myślami do listopadowego Święta Niepodległości i obejrzeć mocno biało-czerwoną galerię z organizowanej przez nasz magazyn akcji „Serce mam biało-czerwone”. Wszystkie nietuzinkowe interpretacje zachwycają, zresztą – sami się przekonajcie.

Z okazji obchodzonego w lutym Dnia Języka Ojczystego zachęcam Was do lektury wywiadu z autorką „Przepisu na dwujęzyczność” – dr Anetą Nott-Bower. Będzie o dwujęzyczności i języku ojczystym. Mam nadzieję, że ta rozmowa utwierdzi Was w przekonaniu, że nauka języka polskiego to nie tylko wspaniała przygoda, ale przede wszystkim ogromny skarb i inwestycja na całe życie.

Technologia niewątpliwie ułatwia nam życie. Bądźcie jednak czujni, gdyż niewłaściwie wykorzystywana może narobić w naszym życiu więcej szkody niż pożytku. Zachęcam Was do tego, abyście przyjrzeni się temu, jak wiele czasu spędzacie przed ekranem komputera, tabletu czy smartfona. Czasem warto nacisnąć przycisk „wyłącz”, wylogować swój mózg, wybrać się na spacer, spotkać z przyjaciółmi albo... potańczyć.

Obiecuję – w tym numerze tańca nie zabraknie. Mam nadzieję, że przez ten numer przejście prawdziwie tanecznym krokiem.

Co na deser? Dużo języka! I oczywiście – pisanie, pisanie i jeszcze raz pisanie. Ponadto ćwiczenia tłumaczeniowe i szczypta interpunkcji (zapewniam, nie taka straszna, jak ją malują) wraz z zasadami, które warto znać i stosować.

Nie wiem, czy wiecie, ale właśnie mija rok, od kiedy spotykam się z Wami na łamach „Razem”. Kto powie, kiedy to zleciało? Serdecznie dziękuję za wszystkie krzepiące słowa i wiadomości, którymi obdarowaliście mnie w minionym roku. Cieszę się, że czytacie nasz magazyn i korzystacie z zamieszczanych w nim materiałów. Niech służą!

Moi Drodzy! Jestem tutaj dla Was i niezmiennie czekam na Wasze teksty, relacje, sugestie i pomysły. Ślijcie je na adres: razem@polskamacierz.org.

Do usłyszenia w maju!

Magdalena Dziurdzik
Redaktor Naczelna

W 2023 roku obchodzimy:

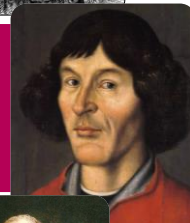
800.

rocznicę urodzin **Wincentego Kadłubka** (ok. 1150–1223) – autora Kroniki Dziejów Polski, biskupa krakowskiego, jednej z najważniejszych postaci w dziejach literatury i historiografii polskiej, określanego mianem ojca literatury polskiej.

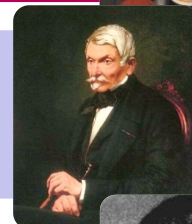
500.

rocznicę urodzin **Mikołaja Kopernika** (1473–1543) – wybitnego astronoma i matematyka oraz autora *O obrotach sfer niebieskich*, czyli dzieła, które zawiera wykład heliocentrycznej budowy wszechświata.

230.

rocznicę urodzin **Aleksandra Fredry** (1793–1876) – polskiego komediopisarza, pamiętnikarza, poety i ziemianina tworzącego w epoce romantyzmu, autora m.in. *Zemsty* oraz *Ślubów Panieńskich*.

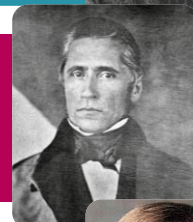
220.

rocznicę urodzin **Maurycego Mochnackiego** (1803–1834) – działacza i publicyisty wojskowego, jednego z teoretyków polskiego romantyzmu oraz uczestnika i kronikarza powstania listopadowego.

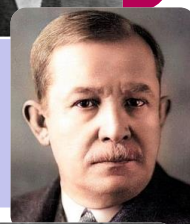
150.

rocznicę śmierci **Pawła Edmunda Strzeleckiego** (1797–1873) – podróżnika, geografą, badacza i odkrywcy, pierwszego Polaka, który w celach naukowych indywidualnie okrążył świat.

150.

rocznicę urodzin **Wojciecha Korfanteo** (1873–1939) – polskiego przywódcy narodowego, ojca polskiej niepodległości, jednej z najważniejszych postaci Śląska i walki o jego przyłączenie do Polski.

100.

rocznicę śmierci **Jadwigi Zamoyskiej** (1831–1923) – poliglotki i zaangażowanej społecznie patriotki, współtwórczyni Fundacji Zakłady Kórnickie, założycielki pierwszej w Polsce szkoły zawodowej gospodarstwa domowego.

100.

rocznicę urodzin **Jerzego Nowosielskiego** (1923–2011) – wybitnego malarza, rysownika, scenografa, filozofa oraz ikonopisarza, jednej z najwybitniejszych postaci polskiej kultury współczesnej.

100.

rocznicę urodzin **Wisławy Szymborskiej** (1923–2012) – polskiej poetki, eseistki, tłumaczki i krytyczki, a także laureatki Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1996) i damy Orderu Orła Białego.

*Jerzy Nowosielski, *Pejzaż*. CC BY 3.0, Wikimedia Commons

**Wisława Szymborska, fot. Mariusz Kubik. CC BY 3.0, Wikimedia Commons

Pożegnanie Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie

Witamy, a zarazem odprowadzamy na miejsce wiecznego, symbolicznego spoczynku w Mauzoleum Prezydentów RP, tych Prezydentów, którzy przenieśli ją przez dziesięciolecia bardzo trudnych lat [...]. Dziś są tutaj. Dziś są na swoim miejscu. Dziś wrócili do ojczyzny, z której musieli kiedyś przymusowo wyjechać. Tej ojczyzny, którą przenieśli w sobie. Tej ojczyzny, którą nieśli mimo szyderstw, mimo rehotu komunistów, którzy wyśmiewali się z nich, podobnie jak wielu innych. Oni cały czas wierzyli, że niosą w sobie wolną, suwerenną, niepodległą Polskę i że ta Polska na tej ziemi jeszcze taka będzie. I się nie pomylili [...].

Fragment przemówienia Prezydenta RP Andrzeja Dudy podczas uroczystości pogrzebowych Prezydentów RP na Uchodźstwie w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie.

W czasie 50-letniej działalności władz RP na Uchodźstwie urząd prezydenta sprawowali :

- Władysław Raczkiewicz (1939-1947),
- August Zaleski (1947-1972),
- Stanisław Ostrowski (1972-1979),
- Edward Raczyński (1979-1986),
- Kazimierz Sabbat (1986-1989),
- Ryszard Kaczorowski (1989-1990).

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ
(1885 - 1947)

AUGUST ZALESKI
(1883 - 1972)

STANISŁAW OSTROWSKI
(1885 - 1947)

To oni zapewnił ciągłość władzy II RP po niemieckiej napaści na Polskę w 1939 roku.

Pierwsi Prezydenci II RP na Uchodźstwie – **Władysław Raczkiewicz, August Zaleski i Stanisław Ostrowski** spoczęli w nowo powstałym Mauzoleum Prezydentów RP na Uchodźstwie w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie. Dotychczas ich szczątki znajdowały się na Cmentarzu Lotników Polskich w Newark (środkowa Anglia), będącym największą w Wielkiej Brytanii nekropolią polskich żołnierzy i pilotów, poległych w II wojnie światowej.

Pierwsza część pożegnania Prezydentów miała miejsce jeszcze na brytyjskiej ziemi. W kościele pw. św. Marii Magdaleny w Newark, 6 listopada 2022 roku, odbyła się uroczysta msza święta, w której udział wzięli przedstawiciele polskiego rządu, władz dyplomatycznych i wojskowych, harcerze oraz przedstawiciele Polonii. Swoją obecnością zaszczylił uczestników przedstawiciel rodziny królewskiej – George Windsor, hrabia St. Andrews. Na uroczystość przybyły też rodziny prezydentów. Honory gospodarza

pełnił nowy burmistrz Newark – Laurence Goff, który od wielu lat jest oddanym przyjacielem Polaków. Msza miała bardzo uroczystą oprawę i odprawiana była w dwóch językach – polskim i angielskim. Druga część uroczystości odbyła się w ratuszu Newark, na którym w tym dniu dumnie powiewała biało-czerwona flaga. Na dole ratusza można było zwiedzać wystawę „Prezydenci RP na Uchodźstwie 1939–1990”.

Kilka dni później, 12 listopada, trumny ze szczątkami Prezydentów zostały przetransportowane do Polski. Uroczysty pochówek odbył się w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie.

Prezydenci nigdy nie doczekali wolnej Polski, ale wraz z Rządem na Uchodźstwie oraz środowiskiem emigracyjnym odegrali kluczową rolę w pielęgnowaniu i ocaleniu polskiego ducha oraz polskiej tożsamości.

Magdalena Dziurdzik

Serce mam biało-czerwone!

Tegoroczne urodziny Polski po raz kolejny upłynęły w biało-czerwonych barwach. Szkoły polonijne w całej Wielkiej Brytanii świętowały Narodowe Święto Niepodległości, jednocześnie przyłączając się do naszej akcji – *Serce mam biało-czerwone*. Nasze szkoły, klasy, domy, polskie kluby, a przede wszystkim serca kolejny raz zapłonęły biało-czerwonymi barwami. Zobaczcie, jak świętowaliśmy ten szczególny dla Polski i Polaków dzień.

Derby Polish Supplementary School

Wyróżnienie

PS im. F. Chopina w Bath, klasa 6

SJP im. Św. Siostry Faustyny w Slough, klasa 1

Zuzanna Turzyńska, lat 8

Wyróżnienie

Jakub Adamczyk, klasa 9
PSPo im. T. Arciszewskiego (Londyn)

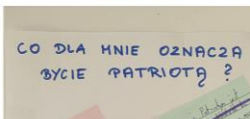
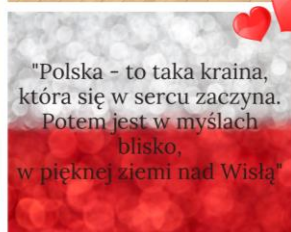
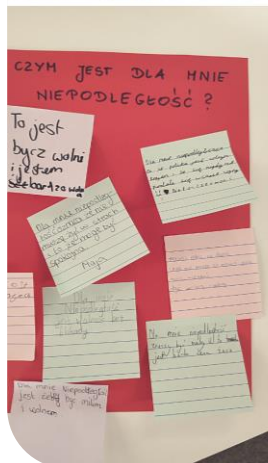
Kamila Szmyt,
nauczycielka
PSS Edu Owls
w Leicester

Edu Owls w Leicester, klasa 7

Serca mamy biało-czerwone
PSPo im. T. Arciszewskiego (Londyn), klasa 2

Polska Sobotnia Szkoła w Aylesbury

Polska Sobotnia Szkoła w Aylesbury

Galerię wszystkich prac można obejrzeć na naszym fanpage'u: <https://www.facebook.com/razem.mlodzi.przyjaciele>

#sercemambiałooczerwone

Klasa GCSE
PSPO im. M. Konopnickiej w Londynie

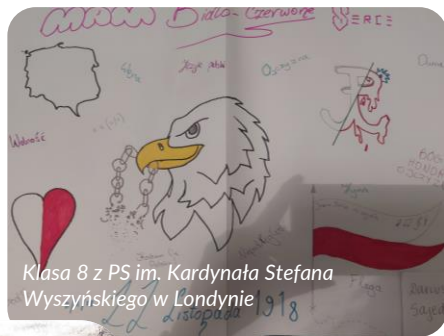
Kreatywny Świat Małych Artystów
PSPO im. T. Arciszewskiego
(Londyn)

Klasa 8 z PS im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Londynie

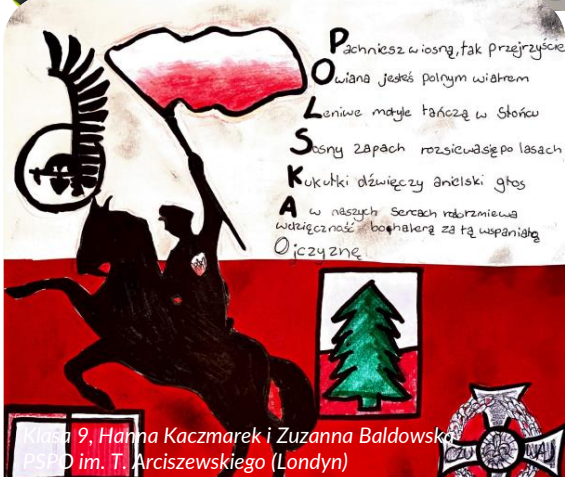
PSPO im. T. Arciszewskiego (Londyn), klasa 7

Klasa 8 z PS im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Londynie

Klasa 8 z PS im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Londynie

O pachniesz wiosną, tak przejrzyście
Lwiana jesteś polnym wiatrem
Leniwie motyle tańczą w słońcu
Sasny zapach rozścielają lasach
Kukółki dźwięczy anielski głos
A w naszych sercach wdrzymiwa
współczesność bopłanare za tę wspaniałą
Ojczyznę.

Mam Serce Biało Czerwone ↓
Moja droga Polsko
Jak wielka w sercu mam się stałaś,
Ciepły, mrozi, Twój igrzysk mi dałaś,
Mam wspomnień, się wędziłaś,
Opowiadałaś mi, dawno wiele,
Pamiętam, że Ciebie mi gęsiacule,
Mieszka w Tobie moja rodzina,
1, 2, 3... na nowo zaistniałaś 11-go listopada,
Znowu się urodziłaś!
to była ważna godzina!

Klasa 9, Oriana Murret-Labarthe
PSPO im. T. Arciszewskiego (Londyn)

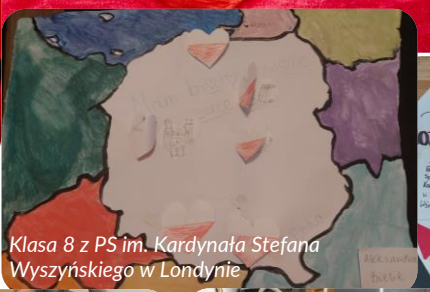

Klasa 9, Zofia Kopyca i Maya Legendz
PSPO im. T. Arciszewskiego (Londyn)

Mam, miałem i będę mieć serce
biało-czerwone

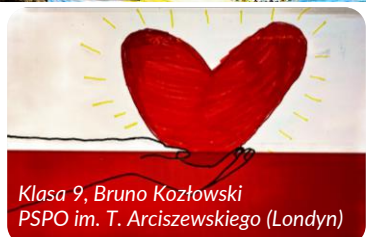
Klasa 9, Victoria Rajczkowska i Amelia Lamek
PSPO im. T. Arciszewskiego (Londyn)

Klasa 8 z PS im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Londynie

Klasa 8 z PS im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Londynie

Klasa 9, Bruno Kozłowski
PSPO im. T. Arciszewskiego (Londyn)

Polska Sobotnia Szkoła
w Aylesbury

Polska Sobotnia Szkoła
w Aylesbury

Polska Sobotnia Szkoła
w Aylesbury

#sercemambiałoczerwone

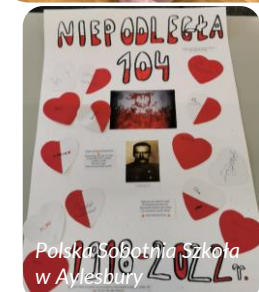

Klasa 9, Emilia Tarasiewicz
PSPC im. T. Arciszewskiego (Londyn)

Mam serce biało czerwone,
Nie jest szare ani beżowe
Ma tyle barw i kolorów
Mogę ci pokazać każdy z dowodów
To jest mój kraj, święte i piękne,
Nie mieszkam w nim, to płacze i tęsknie
Tyle przyjaciół, i tyle rodziny
Ale wciąż tracimy te godziny
Kto tam jest, daj mi policzyć,
Babaa, ciocia, nie da się zliczyć,
Wszyscy razem tak szczęśliwie
Jedźmy tam, i zabierz rodzinie.

Moje serce biało czerwone
Pyta o te ścieżki zielone
Gdzie te pola i las
Gdzie me dzieciństwo, wygłupasy
Nowe obrazy teraz mamy
Tylko czy lęk pokonamy?
Nowa Ojczyzna, nowe osoby
Znika tradycja, gwiazdka, ozdoby
Gdzie są Kaszubi i Krakowiacy
Przeszło, minęło moi rodacy
Dla naszych dzieci kołędowanie
Jest tak odległe, jak dla nas spanie
Halloween i Walentynki
To dla chłopca i dziewczynki
Jestem starsza proszę Pana
Mówią o mnie to ta Dama
Ja z Waleńskich się wywodzę
Lecz tu mieszkam, tutaj chodzę...

Agnieszka Filoda (nauczycielka) Polskie Centrum Edukacji i Kultury w Warrington

Poezja w kolorach bieli i czerwieni

Biało-czerwone serce

Mam biało-czerwone serce
I wcale nie jestem w rozterce.
Kocham swoją Polskę
I duże miasto, i małą wioskę.

Zawsze kochałem i zawsze kochać będę
Naszą flagę, biało-czerwoną wstęgę.
Kocham swą Polskę, a Polska kocha mnie
I zawsze na Jej widok me biało-czerwone serce drgnie.

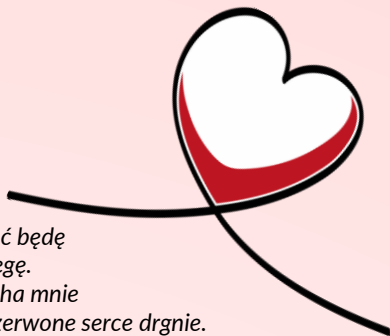
W niej czuję się wolny, jak czuje się ptak,
Gdy leci wysoko, wysoko do Tatr.
Tęsknię za Nią szalenie w Niej me ocalenie.

Kocham te Bałtyckie Morze,
Takie piękne, o Boże!
Chciałbym tam być o jakiegokolwiek porze
Me serce i myśli są w ciągłym sporze.

I tęsknię i czekam, kiedy znów ją zobaczę,
Czasem w kącie usiądę i cicho zapłaczę
I tęsknię za nią, jak za sobą kochanków dwoje
Bo ja mam biało-czerwone serce.

I kiedyś do Niej wrócę,
Z mej podróży długiej,
I wtedy tam zostanę
Na zawsze, na dłużej.

Marcel Szymański, klasa 8B
Polska Szkoła im. Kardynała
Wyszynskiego w Londynie

Moje serce biało-czerwone

Biało-czerwone serce mam i się nie wstydzę tego,
Gdy ktoś pyta, skąd pochodzę,
odpowiadam dumnie – jestem z Polski!, kolego.

Po co przyjechałam? Jakie plany miałam?
Skoro serce biało-czerwone, więc powinno w Polsce być
osiedlone.

Może powinno zostać, bo to jego Kraj,
ale niestety nie był to dla mnie wymarzony raj.
Myśli się biły, dylematów nie było mało,
ale w końcu me serce zdecydowało,
że rodzinne strony opuścić musi
i do nieznanego miejsca układać życie wyruszy.

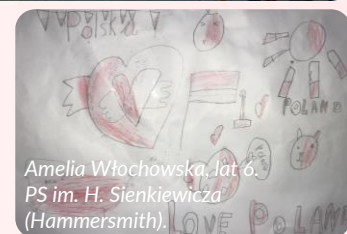
Drżało wtedy moje serce, bardzo drżało,
jak to będzie z mą polskością
i do mego Kraju miłością.
Ale już szesnaście lat mija,
i ono się nie zmienia,
i to co w nim siedziało, niezniszczone zostało.

Biało-czerwone było, jest i dalej będzie,
gdziekolwiek nie pojadę, biało-czerwone będzie wszędzie!

Teraz, gdy dom, rodzina, praca i wszystko ułożone
czas jest właśnie na działania, te, biało-czerwone.
Bo serce potrzeby także swoje ma
i trzeba je spełniać dla jego dobra.

Biało-czerwone serce mam i dumnie to przyznaję,
i Uczniom moim w szkole polskiej od szesnastu lat oddaję. [...]

Jadwiga Kunicka
nauczycielka w PSPO im. T. Arciszewskiego w Londynie

Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego 21 lutego

Poznaj ciekawostki na temat polszczyzny!

Czy wiesz, że...

W języku polskim jest 9 liter utworzonych za pomocą znaków diakrytycznych: ą, ę, ć, ś, ń, ó, ż, ź (tzw. litery diakrytyzowane). Litery te nie występują w żadnym innym języku.

„Zażółć gęślą jaźń” to zdanie, które zawiera wszystkie polskie litery diakrytyzowane.

Czy wiesz, że...

Mikołaj Rej był pierwszym pisarzem, który przestał pisać po łacinie i zaczął tworzyć wyłącznie w języku polskim.

„A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”.

Kobyła ma mały bok.
A teraz przeczytaj to zdanie od końca.

PALINDROM

„Daj, ac ja pobruszę, a Ty poczywaj” to pierwsze polskie zdanie z 1270 roku zapisane w Księdze Henrykowskiej. Oznacza ono „Pozwól, ja pomieję, a ty odpocznij!” i opisuje fragment życia codziennego małżeństw z tamtych czasów.

JĘZYK POLSKI

Czy wiesz, że...

Na całym świecie językiem polskim posługuje się około **50 milionów osób**. Najwięcej z nich mieszka w Polsce, ale duże polskojęzyczne społeczności znajdziemy również w USA, Kanadzie, Brazylii, Wielkiej Brytanii, Izraelu, Argentynie i Białorusi.

Młodzieżowe Słowo Roku 2022 to *essa*.

Oznacza coś łatwego, co przychodzi łatwo, dlatego że jesteśmy wyluzowani (stąd mieć *esse*), luz. Często występuje jako okrzyk radości lub triumfu, a nawet pozdrowienie.

Do polskiego alfabetu nie zalicza się liter: v, x, q. Występują one tylko w wyrazach zapożyczonych, np. *quad, vice*.

Polacy uwielbiają zдробnienia! Na pewno nieraz, będąc w odwiedzinach u polskiej rodziny, słyszałeś pytanie: „Czego się napijesz – kawki czy herbatki? A może ciasteczko?”. Jeśli wybierzesz kawkę, to na pewno z mleczkiem, a herbatka? Obowiązkowo z cytrynką!

Żółć – najdłuższy wyraz składający się wyłącznie z liter właściwych tylko językowi polskiemu.

Język polski jest ą-ę i szeleści (*Chrząszcz brzmi w trzcinie* itd.©). Ma dużo wyjątków i jeden z najbardziej rozbudowanych systemów odmiany wyrazów (jest językiem fleksyjnym).

Polszczyzna jak każdy język posiada mnóstwo **łamańców językowych** (ang. *tongue twisters*). Czas na językową rozgrzewkę! Powtórz:

Szczoteczka szczoteczce szczebioce coś w teczce.
Pchła pchłę pchła do wody.

Pięćdziesięciogroszówka – to jeden z najdłuższych polskich wyrazów notowanych w słownikach.

Polskie tańce narodowe

Polskie tańce narodowe to część naszej polskiej kultury. Wywodzą się z tradycji ludowej i tańców, które powstawały na terenach całej Polski. W trakcie rozwoju historycznego zmieniały swoją formę i dzisiaj już niewiele łączy je z ich ludowym pierwowzorem. Zachowały jednak wiele cech charakterystycznych dla regionu, z którego się wywodzą. Przez całe dziewiętnaste stulecie były symbolem polskości narodu, którego nie było na mapie Europy. Szczególne znaczenie zyskały w epoce romantyzmu, stając się ważnym czynnikiem warunkującym zachowanie tożsamości narodowej. Dawały poczucie wspólnoty, ciągłości i zakorzenienia. Z okazji obchodzonego 29 kwietnia Międzynarodowego Dnia Tańca warto dowiedzieć się, czym charakteryzuje się pięć polskich tańców narodowych – polonez, krakowiak, mazur, oberek i kujawiak.

1.

Polonez

Najstarszy i najbardziej znany polski taniec narodowy, który otwiera liczne uroczystości. Tańczony jest podczas szkolnych studniówek jako symbol wejścia w dorosłe życie. **To taniec bardzo uroczysty, który ma prosty układ.** Jego podstawowym ruchem jest chód. Składa się z trzech spokojnych kroków, a pierwszy z nich charakteryzuje się delikatnym „dygnięciem”. Polonez początkowo był tańcem weselnym, tańczonym przez ludność wiejską. Powaga i dostojność przeniosła go z wiejskich wesel aż na dwory królewskie. **Najbardziej znane polonezy pisał Fryderyk Chopin**, który uczynił z nich arcydzieła muzyki poważnej. Jego polonez As-dur op. 53 jest ważnym wyrazem polskości.

2.

Krakowiak

Drugi z najstarszych polskich tańców narodowych, nazywany *wielkim*. Znany także pod nazwami: zapraszany, mijany, przebiegany. **Krakowiak to żywy i popularny polski taniec ludowy wywodzący się z okolic Krakowa.** Wyszedł z ludu i został ukształtowany przez szlachtę, stając się jej ulubionym tańcem. **Początkowo miał charakter nieco wojenny i tańczyli go sami mężczyźni.** Obecnie tańczony jest w parach w tradycyjnym, bogato zdobionym stroju krakowskim. Jest szybkim i wesołym tańcem, którego kroki określane są jako cwał albo galop. Podobnie jak polonez, krakowiak przeniknął do muzyki poważnej. Najbardziej znane krakowiaki napisali: Fryderyk Chopin, Karol Szymanowski oraz Ignacy Paderewski.

3.

Kujawiak

Kujawiak wywodzi się z kujawskich obrzędów weselnych. **Wykonywano go zwykle z przyspiewkami.** Inne nazwy tego tańca to *kolebany* lub *śpiący*. Tańczące go pary spokojnie się obracają i lekko kołyszają. Ruchy taneczne są wolne i posuwiste, a kroki oparte na łagodnym chodzie i obrotach. Był to taniec wykonywany na weselach, uważany za miłosny czy zalotny. Towarzyszy mu spokojna, nieco nostalgiczna muzyka. Pary tańczą po okręgu. Jego kroki to chód, przytupywanie i powolne obroty.

Pixabay
Dzieci tańczące kujawiaka

4.

Oberek

Najszybszy z tańców ludowych, zwany *obertasem* lub *obertanym*. To bardzo żywy i skoczny taniec, który do dzisiaj zachował liczne elementy tańca ludowego. Podstawą ruchu w tym tańcu jest wirowy obrót. Popularny w wielu regionach Polski, głównie na Kujawach i Radomszczyźnie. Cechuje go szybkie tempo, efektowne figury i spora doza improwizacji. Tańczony w parach. Partnerka tańczy go krokiem zasadniczym, natomiast partner wykonuje popisowe figury (skoki, przykłęki, przysiady, hołubce).

5.

Mazur

Nazwa pochodzi od regionu Mazowsze, w którym na wiejskich zabawach tańczono *mazurki*. Jest to wesoły i dynamiczny taniec, który był popularny na szlacheckich dworach. Równie reprezentacyjny jak polonez, znany już od czasów dynastii Wazów. Największą popularność zdobył w XIX wieku. Ówczesnie znany i tańczony w całej Europie. Charakteryzuje się dużą liczbą figur tanecznych, którym przypisywano symboliczne znaczenie (żywiół wojenny połączony z miłosnym).

Czy jesteś niewolnikiem własnego telefonu?

Naukowiec z UJ zbadał skalę problematycznego używania smartfona wśród młodzieży

Co trzeci młody człowiek bez smartfona w zasięgu ręki czuje się niepewnie i ciągle ucieka do niego myślami. Co czwarty słyszy od bliskich uwagi, że zajmuje się smartfonem, zamiast rozmawiać – pokazały badania prowadzone przez dr. Łukasza Tomczyka z UJ.

Naukowiec z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego tłumaczy, że to, co dawniej nazywano potocznie uzależnieniem od Internetu, to już określenie błędne. Poprawnie powinno się mówić: problematyczne używanie Internetu. To jednak ciągle szerokie pojęcie, dlatego w jego obrębie wyróżniono kilka bardziej szczegółowych zjawisk. Wśród nich są m.in. *nomofobia* i *phubbing*.

Nomofobia, czyli *no-mobile-phone-phobia*, objawia się stanem niepokoju w sytuacjach, kiedy nie można skorzystać ze smartfona (choć nie ma wtedy wyraźnego powodu, żeby z telefonu korzystać). Osoba z nomofobią może więc stawać się nerwowa, kiedy nie ma koło siebie smartfona, kiedy komórka się rozładuje lub kiedy jest poza zasięgiem sieci.

Phubbing (ang. *phone+snubbing*) to z kolei lekceważenie drugiej osoby w związku ze zbyt intensywnym – w stosunku do okoliczności – używaniem smartfona w jej towarzystwie.

Na razie *nomofobia* i *phubbing* są jedynie propozycjami nazywania problemów. Nie są one więc sklasyfikowane w oficjalnych listach zaburzeń.

Innymi zjawiskami związanymi z problematycznym używaniem Internetu jest FOMO (*fear of missing out* – lęk, że umknie nam coś istotnego, kiedy nie będziemy online) oraz – tym razem już zaklasyfikowane w oficjalnych spisach zaburzeń: uzależnienie od gier, hazardu.

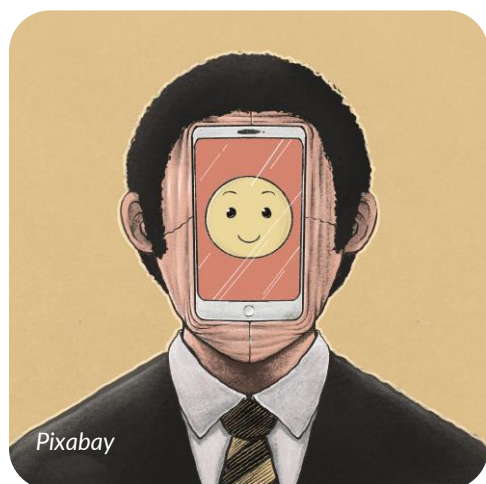

Temat numeru: Czy jesteś niewolnikiem własnego telefonu?

Dr Łukasz Tomczyk wspólnie z prof. Elmą Selmanagic Lizde zbadali, jak nomofobia i phubbing powszechne są wśród młodzieży na przykładzie nastolatków z Bośni i Hercegowiny. W 2021 roku przeprowadzono tam ankietę wśród ponad tysiąca osób w wieku 12–18 lat. Wyniki ukazały się w *Children and Youth Services Review*.

„Można się spodziewać, że skala tych zjawisk w Polsce czy innych krajach europejskich będzie podobna” – komentuje badacz. **Jedna trzecia badanych zadeklarowała, że ma symptomy nomofobii. Jedna czwarta otrzymuje komentarze ze strony bliskich, że zbyt często korzysta ze smartfona.** Nie każda jednak z tych osób ma rzeczywisty problem z phubbingiem.

Wysokie wysycenie phubbingiem ma bowiem niecałe 10 procent badanych. „Starszym osobom może się wydawać, że niemal wszystkie osoby młode tylko siedzą w telefonach. My pokazujemy, że prawdziwy problem ma wcale nie taki duży odsetek nastolatków” – komentuje dr Łukasz Tomczyk. Z badań wynikało też, że aż u 60 procent badanych rodzice nie stosują żadnych działań, aby ograniczyć używanie Internetu.

Naukowiec pytany, jak rodzice czy nauczyciele mogą zadbać o to, by dzieci nie używały smartfona w sposób problematyczny, tłumaczy, że u dzieci w młodszym wieku szkolnym lepiej spisują się restrykcje: kontrola rodzicielska tego, jak dziecko korzysta z Internetu i instalowanie oprogramowania, które np. ogranicza czas korzystania z aplikacji oraz limituje dostępne treści.

Ważne jest też modelowanie zachowań. „Ponieważ dzieci powielają zachowania dorosłych, warto, żeby i rodzice podjęli refleksję nad swoimi sposobami korzystania z mediów elektronicznych” – zwraca uwagę pedagog.

U starszych nastolatków z kolei ważny jest dialog. Dobry efekt ma też wzmacnianie samokontroli – ćwiczenie z młodym człowiekiem umiejętności wyznaczania sobie granic – to uniwersalna cecha zapobiegająca wytwarzaniu się problematycznych zachowań. Czynnikiem chroniącym przed problematycznym korzystaniem z Internetu – podsumowuje naukowiec – jest też na pewno satysfakcja z życia offline. **Jeśli więc dziecko ma hobby, poznaje świat i doświadcza rzeczy, które rozwijają, ma większe szanse, aby uniknąć problematycznego używania Internetu.**

Badania dr. Tomczyka realizowane są w ramach finansowanego z NAWA projektu „Nauczyciele przyszłości w społeczeństwie informacyjnym – między paradygmatem ryzyka i szans”.

Ludwika Tomala
PAP - Nauka w Polsce

Pamiętaj! Prawdziwe życie zaczyna się offline. Spędzaj czas wolny, nie używając telefonu. Naprawdę warto!

Jak walczyć z uzależnieniem od smartfona?

Nowe technologie, w tym Internet oraz smartfony, powstały po to, aby ułatwić nam codzienne życie oraz usprawnić naszą komunikację. Jednak jak wszystko także i one mają swoje plusy i minusy. Niewłaściwe użytkowanie urządzeń elektronicznych, np. telefonu czy tableta, ciągłe przesiadywanie w sieci oraz surfowanie po Internecie mogą nas uzależniać. Co zrobić, aby nie stać się uzależnionym od własnego smartfona?

Dbaj o swój sen

Wyspanie się wpływa na to, jak się czujemy w ciągu dnia. Ogranicz używanie telefonu w łóżku, a już szczególnie tuż przed snem. Korzystanie z telefonu do późnych godzinnych nocnych nie tylko pogarsza Twój wzrok, ale również wpływa na jakość Twojego snu i Twoje samopoczucie.

Wyłącz powiadomienia

Potrafią sprawić, że odblokowujemy nasz telefon co kilka minut. Aplikacje w telefonie są po to, aby ułatwić nam życie, ale ciągłe sprawdzanie ekranu smartfona wpływa na nas dekoncentrująco – nie możemy skupić się na rozmowie ani innych czynnościach, bo wciąż sprawdzamy, co nowego w sieci.

Przez kilka godzin dziennie bądź offline

W tym czasie nie sprawdzaj powiadomień, skrzynki mailowej SMS-ów. To co istotne i tak na Ciebie zaczeka.

Korzystaj świadomie

Pamiętaj, że Internet w telefonie ma ułatwić Ci życie, a nie je zakłócać. Nie musisz sprawdzać każdej informacji w sieci. Nie pozwól, by telefon krał Ci prawdziwe życie.

Odłóż telefon

...a najlepiej wynieś go do innego pomieszczenia, zwłaszcza jeśli musisz wykonać jakieś zadanie lub odrobić pracę domową. Telefon, który jest w pobliżu, w zasięgu Twojego wzroku, zawsze będzie Cię kuszył, aby sprawdzić coś w sieci, skomentować, udostępnić.

Ustal dobowy limit korzystania z Internetu

Noś zegarek, kup budzik

Trzymanie telefonu koło łóżka nie jest dobrym pomysłem. Jeśli chcesz sprawdzić, która jest godzina albo nastawić alarm – zainwestuj w standardowe i przeznaczone do tego przedmioty. Dzięki temu unikniesz ciągłego spoglądania na ekran telefonu.

Sprawdź, czy jesteś uzależniony

Jeśli zauważasz u siebie takie oraz podobne zachowania – reaguj! Poproś o pomoc i staraj się ograniczyć korzystanie z telefonu i Internetu.

- Nie rozstajesz się z telefonem nawet na moment.
- **Korzystasz z telefonu w każdym miejscu i w każdej sytuacji (nawet w toalecie).**
- Zamiast spotkania wybierasz kontakt telefoniczny.
- **Czujesz złość, kiedy nie możesz korzystać z telefonu lub sprawdzić nowych powiadomień.**
- Sprawdzasz SMS-y, e-maile i media społecznościowe co kilka minut.
- **Stale trzymasz telefon w dłoni lub blisko siebie.**
- Często robisz sobie selfie i dzielisz się swoimi zdjęciami z innymi użytkownikami.
- **Przerywasz spotkanie, rozmowę lub posiłek w celu odebrania bądź nawiązania połączenia, wiadomości, sprawdzenia powiadomień.**
- Cały swój czas wolny i czas po szkole spędzasz w mediach społecznościowych.
- **Korzystasz z telefonu w miejscach, w których nie powinno się tego robić (podczas przechodzenia przez jezdnię, jadąc na rowerze, w restauracji, kinie, teatrze itp.).**

Przepis na dwujęzyczność

O korzyściach płynących z dwujęzyczności, a także o tym, czy możemy mieć tylko jeden język ojczysty opowiada czytelnikom „Razem” dr Aneta Nott-Bower – językoznawczyni, edukatorka, ekspertka dwujęzyczności i autorka poradnika „Przepis na dwujęzyczność”.

Magdalena Dziurdzik: Dwujęzyczność to temat bardzo aktualny. Pani Aneto, czym tak właściwie ona jest?

Aneta Nott-Bower: Jeśli przejrzymy specjalistyczną literaturę, zauważymy, że każdy badacz czy autor opracowuje własną definicję dwujęzyczności. Ja przychylam się do traktowania dwujęzyczności praktycznie i użytkowo. Dwujęzyczność byłaby zatem umiejętnością skutecznego posługiwania się dwoma lub większą liczbą języków. Nie poziom kompetencji języka, lecz skuteczne funkcjonowanie w dwóch językach to dla mnie wyznacznik dwujęzyczności.

MD: Dlaczego warto dążyć do dwujęzyczności?

ANB: W naszej sytuacji, Polaków za granicą, umożliwia nam ona łączność z pochodzeniem, korzeniami i rodziną w Polsce. Nie ma lepszego argumentu. Ma to również wpływ na zdrowy rozwój tożsamości naszych dzieci. Kiedyś zapytają – kim jestem? Jeżeli w tym momencie nie mówią po polsku, nie znają polskiej kultury, na to pytanie będzie im bardzo trudno odpowiedzieć.

MD: Czy dwukulturowość i dwujęzyczność idą ze sobą w parze? Można być osobą dwujęzyczną, ale nie dwukulturową?

ANB: Zapewne są takie osoby, które są dwujęzyczne, ale nie są dwukulturowe. To duża strata, takie zjawisko byłoby dosyć sztuczne. O wiele bardziej naturalnie, korzystnie i bogato jest nam żyć, kiedy mamy i dwie kultury, i dwa języki, wtedy ta dwujęzyczność

i dwukulturowość wzajemnie się uzupełniają i wspomagają. Im lepiej znamy kulturę, tym lepiej możemy poznać język, a im lepiej znamy język, tym głębiej możemy wejść w daną kulturę. To nadaje sens nauce języka.

MD: Najwyższą formą dwujęzyczności jest dwupiśmienność – czytamy w Pani poradniku. Dlaczego jest ona tak istotna?

ANB: Jeżeli ktoś mówi w dwóch językach, to już jest ogromny skarb, nawet samo rozumienie języka jest dużą wartością. Aczkolwiek najpełniejszą formą naszej dwujęzyczności jest dwupiśmienność, która obejmuje i rozumienie, i mówienie, i pisanie, i czytanie. Dwupiśmienność zwiększa szansę na to, żeby te języki przetrwały, bo w przyszłości losy naszych uczniów mogą się przecież różnie potoczyć. Młodzi ludzie mogą zaniedbać któryś ze swoich języków, mogą przeprowadzić się w inne miejsce, zmienić towarzystwo, ich praca lub nauka może oscylować w kierunku innego języka. Jeśli mamy solidny fundament w postaci tych czterech kompetencji, istnieje większa szansa na to, że dany język przetrwa.

MD: Czy można postrzegać dwujęzyczność jako sposób na życie, który wpływa na naszą codzienność?

ANB: Oczywiście. Tak naprawdę cały dzień spędzamy w języku. Nawet jeżeli śnimy, śnimy w konkretnym języku. Nasze funkcjonowanie, nasza mowa wewnętrzna też odbywa się w określonym języku.

Najbardziej naturalne byłoby, aby traktować dwujęzyczność nie jako aktywność edukacyjną, ale właśnie bardziej jako sposób na życie. Wtedy będzie ona kształtować nasze funkcjonowanie, naszą rozrywkę oraz to, w jaki sposób spędzamy czas wolny. Możemy wtedy korzystać z bogactwa kulturowego w danym języku. Myślę, że byłoby to najbardziej efektywne, naturalne i przyjemne dla całej rodziny, jeżeli nasza dwujęzyczność byłaby po prostu stylem życia polegającym na poznawaniu naszych języków i cieszeniu się nimi.

MD: Najlepszy moment, w którym powinniśmy zacząć wprowadzać dziecku drugi i kolejny język to...

ANB: W dwujęzyczności naturalnej, kiedy języki są przekazywane przez członków rodziny, najlepiej jest zacząć jeszcze przed narodzinami dziecka. Wiemy, że dziecko odbiera dźwięki już w łonie matki, a po urodzeniu jest w stanie rozpoznawać głos mamy i taty. Dźwięki mowy mogą już wtedy zacząć otaczać dziecko. Kolejne języki mogą pojawić się równoległe lub później, np. wraz z wchodzeniem dziecka w edukację, czyli w wieku przedszkolnym.

MD: Czy może w naszym życiu pojawić się taki moment, że na dwujęzyczność będzie już za późno?

ANB: Absolutnie nie. To byłoby bardzo smutne. Jeżeli chodzi o dwujęzyczność naturalną, zdecydowanie w każdym momencie warto ją rozpocząć lub do niej powrócić, z tą jednak świadomością, że im później zaczniemy, tym bardziej będzie to musiało być wspierane przez lekcje formalne, czyli przez wgląd w funkcjonowanie danego języka od strony formalnej – poznawanie pewnych reguł gramatycznych, systematyczne rozwijanie słownictwa, czyli wszystko to, co robimy na lekcjach nauki języka obcego.

MD: Czy dwujęzyczność jest nam dana raz na całe życie?

ANB: Dwujęzyczność może niestety zaniknąć. Jest wielkim skarbem, ale musimy na niego pracować i być świadomi tego, że może zaniknąć wtedy, kiedy ją zaniedbamy i wtedy, kiedy kontakt z językiem zaniknie, a motywacja do jego używania spadnie. Zauważymy wtedy, że ta kompetencja stopniowo słabnie, a następnie możemy ten język zapomnieć. Warto zwracać na to uwagę dzieciom, szczególnie tym, które od urodzenia posługują się dwoma językami. Jest to dla nich tak naturalne, że nie wyobrażają sobie, że mogą mieć tylko jeden język, bo nie znają takiej sytuacji. Z drugiej strony biorą to też za pewnik, że ten język to

coś, co mam i zawsze będę mieć. Z językiem jest trochę jak z myciem zębów (śmiech). Dzieciom wyrastają mocne i zdrowe zęby i zostaną takie pod warunkiem, że będą pielęgnowane. To samo dzieje się z językiem.

MD: Jaki jest najczęściej powielany mit na temat dwujęzyczności?

ANB: Często spotykam się z przeświadczeniem i obawami rodziców, że drugi i kolejny język będzie obciążać dziecko. Są oni świadomi, jak wiele wyzwań czeka młodego człowieka, ile rzeczy musi się nauczyć, a jeśli dołożymy drugi lub trzeci język i jeszcze zajmiemy dziecku głowę w soboty szkołą polonijną, kiedy mogłoby się przecież wypaść (śmiech), czy nie będzie to dla niego zbyt dużym obciążeniem? To jest praca, nie oszukujmy się, ale praca wartościowa, przyszłościowa i rozwijająca. Dwujęzyczność może być dla naszych dzieci wspaniałą przygodą, jednak pod warunkiem, że będzie odpowiednio prowadzona. Zdecydowanie warto podjąć ten trud. Nie obawiajmy się. Mózgi dzieci inaczej chłoną język i dużo łatwiej go przyswajają.

Aneta Nott-Bower, *Przepis na dwujęzyczność*, wydawca: Czytam i mówię po polsku. Księgarnia UK

MD: Język ojczysty a język odziedziczony. Czym się różnią?

ANB: Samo pojęcie języka ojczystego jest terminem tradycyjnym, natomiast termin język odziedziczony jest bardziej nowoczesny. Gdy rozpatrujemy sam język ojczysty i mamy dzieci dwujęzyczne, które od samego początku wychowują się w dwóch lub trzech językach, możemy się zastanawiać, czy te dzieci mają dwa języki ojczyste, czy mają trzy języki ojczyste, czy może któryś z nich bardziej przemawia im do serca. To jest trudny wybór.

Hierarchia języków z upływem czasu może się zmieniać. W przypadku polonijnych dzieci dwu- i wielojęzycznych język ojczysty rodziców z biegiem lat będzie stawać się językiem funkcjonalnie drugim lub odziedziczonym.

MD: Czy można mieć dwa języki ojczyste?

ANB: Myślę, że można. Jest to na tyle dynamiczne, zmienia się w ciągu życia danej osoby i na tyle subiektywne, że tak naprawdę każdy scenariusz jest możliwy. W młodszym wieku język domowy, często język matki, będzie odgrywał ważniejszą rolę. Im dziecko będzie starsze, tym bardziej język otoczenia, szkoły, rówieśników będzie rósł w siłę. Nie oznacza to, że ten pierwszy, który będzie funkcjonalnie drugim pod względem ważności, przestanie być ojczystym. Z kolei inne osoby mogą na tyle wejść w świat zewnętrzny, na tyle odciąć się od języka ojczystego, że powiedzą – to już nie mój język. Dużo zależy od tego, jak to wygląda w rodzinach. Są rodziny bardziej przywiązane do korzeni, a są też takie, które chętniej wychodzą na zewnątrz i szukają czegoś nowego.

MD: Co zrobić, kiedy dziecko zaczyna się wstydzić naszego języka i odmawia mówienia w tym języku?

ANB: Pierwszym moim pytaniem byłoby – dlaczego? Warto zacząć od rozmowy, zapytać, co się stało. Często może to wynikać z naturalnej chęci bycia takim jak jednojęzyczni rówieśnicy. Warto poszukać przyczyny, a jednocześnie dać też przykład osób, które są dwujęzyczne, ale w innych językach. Czasem warto przeczekać taki bunt, akceptując wszystkie wypowiedzi dziecka i będąc asertywnym – „będę mówić do Ciebie w tym języku, bo to jest nasz język, a ja nie chcę, żebyś ten język zapomniał/zapomniała”.

MD: Jak zatem najlepiej zmotywować dziecko do nauki naszego języka?

ANB: Jeśli nie przemawiają argumenty emocjonalne, to warto sięgnąć po argumenty pragmatyczne. Będziesz

chciał się dostać na dobre studia, studiować w innym kraju, podjąć dobrą pracę – język otworzy Ci bardzo wiele dróg. Po co te drogi zamykać? Warto uświadamiać dzieciom, jak wiele korzyści mogą uzyskać, ucząc się języka swoich rodziców. Posługiwanie się dwoma językami rozwija ich kreatywność, wzbogaca ich życie, bo czerpią różne rzeczy ze swoich dwóch różnych światów, dwóch języków i dwóch kultur, przeżywają i doświadczają podwójnie.

MD: Co zrobić, jeśli nasz język ojczysty, który chcemy przekazać dziecku, ma nieco niższą rangę społeczną niż np. język angielski, francuski czy hiszpański?

ANB: W przypadku języka ojczystego takie kategorie jak prestiż języka nie powinny w ogóle wchodzić w grę. Każdy język to wartość. Jeżeli chodzi o język polski, powinniśmy popatrzeć na to, jak wiele osób chce się teraz uczyć naszego języka. To jeden z ważniejszych języków w Europie. Warto podkreślać, że nasz język może nam otworzyć drogę do innych kultur, ułatwić naukę kolejnego języka.

MD: Czy korygować błędy naszych dzieci i uczniów? Jak na nie reagować?

ANB: Warto mieć świadomość, że błędy są rozwojowe. Dążenie do doskonałości jest potrzebne, ale nie ponad wszystko. To, że komunikacja odbywa się płynnie, że działa, czyli że jest skuteczna – to jest dla nas ważne, to jest priorytetem. Z drugiej strony nie można pozostawać zupełnie biernym w stosunku do tych form, które nas kłują w uszy. Im częściej dziecko usłyszy poprawną formę, tym większa szansa, że tę prawidłową formę przejmie. Jeśli pojawia się błąd, najlepiej parafrazować wypowiedź dziecka, czyli powtarzać to, co powiedziało dziecko tylko bez błędu, we właściwej formie.

MD: Jaka jest rola nauczyciela polonijnego w rozwijaniu dwujęzyczności uczniów?

ANB: Przez cały ten okres przygody z dwujęzycznością rodzic to zdecydowanie najważniejszy i najlepszy nauczyciel, ale dużo lepsze efekty osiągnie ten rodzic, który współpracuje z nauczycielem. Nie każdy rodzic ma wykształcenie pedagogiczne. Wiedza pedagogiczna i lingwistyczna powinna pochodzić od strony nauczyciela. Nauczyciel pełni funkcję wspierającą, ale z pozycji eksperta. Jest po to, aby wspierać rodzica i jego codzienną pracę. Powinien być dla ucznia wzorem i autorytetem.

MD: Pani Aneto, trzymam w ręce Pani najnowszą książkę. Skąd pomysł na napisanie „Przepisu na dwujęzyczność”?

ANB: To chęć podsumowania moich doświadczeń i mojej wiedzy, które zostały przepuszczone przez dwa filtry. Pierwszy to rodzina, czyli to, jak dwujęzyczne wychowywanie przebiega w mojej rodzinie, jak postrzegam je teraz, a jak postrzegałam je kiedyś. Drugi filtr to praca z moimi uczniami, warsztaty i spotkania z nauczycielami polonijnymi, którzy przekazują mi bardzo wiele swoich doświadczeń.

MD: Mocno podkreśla Pani to, aby wychowywać za pomocą dialogu. Co będzie to oznaczać w praktyce?

ANB: To rozmawianie i dawanie tej rozmowie absolutnego priorytetu. Od samego początku, nawet z dzieckiem niemówiącym, można i trzeba rozmawiać, bo ten dialog jest już kształtowany przez komunikację niewerbalną. Kiedy dzieci są starsze i potrzebują więcej czasu w swoim gronie, w swoim pokoju, to też musimy podejmować ten wysiłek i zachęcać ich do rozmowy z nami. Jeżeli mam godzinę, zastanawiam się, jak ten czas mogę z moim dzieckiem najlepiej wykorzystać. Wybieram taką opcję, która da mi największą możliwość rozmowy z dzieckiem, i to najlepiej na tematy niedomowe, niekuchenne, bardziej abstrakcyjne.

MD: „W postawie dziecka jak w zwierciadle odbija się postawa rodzica”. Jak rozumieć te słowa w odniesieniu do nauki języka?

ANB: Postawa ze strony rodzica, która jest pozytywna i entuzjastyczna będzie tworzyła zdecydowanie inną atmosferę i będzie sprawiała, że dziecko zupełnie inaczej będzie podchodzić do nauki języka. Dzieci odbierają postawy i uczucia rodziców. To jak ja kształtuję swoją postawę w stosunku do języka ojczystego, czy kraju mojego pochodzenia będzie w sposób pośredni wpływało na to, jak postrzega naukę języka i kulturę mojego kraju ojczystego moje dziecko.

MD: Najważniejszy składnik dwujęzycznego wychowania to...

ANB: Dialog, z pewnością. To coś, co jest bezpośrednio związane z tworzeniem naszej relacji. To podstawa, jeśli chodzi o przekazywanie języka. Ważne, aby mieć dobrą relację i więź, potem język przychodzi naturalnie, w pewnym sensie jako produkt uboczny.

MD: Przepis na dwujęzyczność to poradnik z ćwiczeniami. Komu mają one służyć?

ANB: Są przeznaczone dla każdego czytelnika. Zarówno dla rodzica, jak i nauczyciela. Warto wykonywać je pisemnie. Dzięki ćwiczeniom na gorąco możemy przetworzyć informacje podane w danym rozdziale i dostosować je do naszych sytuacji. Niektóre zadania polegają na sformułowaniu konkretnych wypowiedzi, które będziemy mogli potem wykorzystać, np. doceniając wysiłki naszego dziecka w zakresie nauki języka.

MD: Czy jest jeden uniwersalny przepis na dwujęzyczność, czy raczej każda rodzina powinna doprawić ten dwudaniowy obiad zwany dwujęzycznością „po swojemu”?

ANB: Myślę, że ta druga opcja. To trochę tak jak w przepisie – mamy podane w książce kucharskiej konkretne składniki, które można kupić i wykorzystać, ale przyprawy to już kwestia indywidualna. Charakter naszego dziecka i jego usposobienie, a także to, jak żyjemy, jak wygląda nasze życie codzienne, praca, będą dyktować nam pewne sprawy. To wszystko sprawia też, że przygodę z dwujęzycznością powinniśmy traktować bardzo indywidualnie.

MD: Dziękuję za rozmowę.

ANB: Dziękuję serdecznie!

dr Aneta Nott-Bower doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, absolwentka magisterskich studiów logopedycznych, ekspertka w dziedzinie dwujęzyczności. Od wielu lat łączy pracę naukową z popularyzowaniem dwujęzyczności, tworząc *Bilingual House*, gdzie prowadzi zajęcia doskonalące język polski u dzieci dwujęzycznych, konsultacje dla rodzin dwujęzycznych oraz szkolenia dla nauczycieli i rodziców. Prywatnie mama dwójki dorastających dzieci dwujęzycznych, żona Anglika. Od 19 lat mieszka w Manchesterze, UK.

www.bilingualhouse.com

fot. archiwum prywatne ANB

Aleksander Fredro

Aleksander hrabia Fredro

(1793 – 1876)

Dzisiaj rzadko zdajemy sobie sprawę z tego, jak bardzo język Aleksandra Fredry przeniknął do współczesnej polszczyzny. Mówimy jego cytatami, wplatamy do naszych wypowiedzi słowa wypowiedziane przez wykreowanych przez niego bohaterów. Kiedy żył i co tworzył wszechstronny polski poeta – hrabia Fredro?

Kim był?

Jednym z najwybitniejszych komediopisarzy w dziejach literatury polskiej, bajkopisarzem, pamiętnikarzem i poetą tworzącym w epoce romantyzmu.

Kiedy żył?

Urodził się 220 lat temu w bogatej rodzinie szlacheckiej. Nigdy nie uczęszczał do szkół, a naukę pobierał w domu rodzinnym. W młodości uchodził za awanturnika. Jako 16-letni młodzieniec wstąpił do armii Księstwa Warszawskiego. Służył również w wojsku Napoleona. Po jedenastu latach starań wziął ślub z Zofią Skarbkową (Jabłonowską), z którą wiódł bardzo szczęśliwe życie. Doczekali się dwojga dzieci. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Akademii Umiejętności. Pod koniec życia, w czasie Wiosny Ludów, objął dowództwo kampanii polskiej. Przebywał w Paryżu, a ostatnie lata życia spędził we Lwowie, gdzie zmarł 15 lipca 1876 roku.

Co napisał?

Fredro znany jest głównie jako komediopisarz, ale nie należy zapominać, że pisał także inne formy literackie. Jest autorem

kilkudziesięciu utworów scenicznych. Jego najbardziej znane, a zarazem najwybitniejsze komedie to: „Mąż i żona” (1822), „Cudzoziemszczyzna” (1824), „Damy i huzary” (1825), „Pan Jowialski” (1832), „Zemsta” (1833), „Śluby panieńskie, czyli magnetyzm serca” (1832). Jest autorem pamiętnika „Trzy po trzy”, pisanego w latach 1844–1846, a następnie wielokrotnie poprawianego i uzupełnianego. Stanowi on nieocenione źródło wiedzy o autorze, jak i samej epoce, w której żył i tworzył. Pisał wiersze, poematy, aforyzmy. Jego utwory weszły na stałe do kanonu polskiej literatury, także literatury dziecięcej (np. utwory – „Małpa w kąpielni”, „Paweł i Gawęł”).

Bardzo często tematem swoich utworów czynił miłość. Nie była jednak ona pojmowana jako miłość romantyczna. Była raczej czymś, co można dostać tu i teraz, czymś jak najbardziej możliwym. Poza tym Fredro uważał, że pomimo tego, iż ojczyzna cierpi, można wieść szczęśliwe, pełne miłości, życie.

Czy wiesz, że ...?

Fredro należy do najczęściej wystawianych dramatopisarzy w Polsce. Pisał komedie obyczajowe z życia szlachty, nie poświęcając

w swojej twórczości zbyt wiele miejsca problemom doby romantyzmu. Przede wszystkim chciał bawić widza. Tworzył bardzo charakterystyczne postacie, które stawały się bohaterami jego pełnych humoru i zaskakujących zwrotów akcji utworów. Z tego powodu naraził się na ostre ataki ze strony Seweryna Goszczyńskiego (polskiego działacza, rewolucjonisty i poety romantyzmu), w wyniku których przez blisko 18 lat pisał do szuflady. Wiele utworów ujrzało światło dzienne dopiero po jego śmierci. Umierając, zostawił swojemu synowi szczegółowe wskazówki dotyczące tego, w jakiej kolejności mają być wydawane jego dzieła.

Jego utwory były tłumaczone na wiele języków, m.in. angielski, francuski, niemiecki, węgierski. „Zemsta”, czyli najbardziej znana komedia Fredry, została przeniesiona na szklany ekran za sprawą Andrzeja Wajdy w 2002 roku, który to wyreżyserował film kostiumowy o takim samym tytule. Hrabia Fredro za swoje zasługi wojenne został odznaczony Złotym Krzyżem Orderu Virtuti Militari i Krzyżem Legii Honorowej. Sejm RP zdecydował o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Aleksandra Fredry.

Magdalena Dziurdzik

Aleksander Fredro

Ironia szczęścia

Ach, kiedym nie znał szczęścia, jakżem był szczęśliwy!
 Oklep na szkapie losu trzymałem się grzywy.
 Dzień mijał jako tako — jutro się nie śniło,
 A przyszło jutro, — fraszka! — To jak wczoraj było.
 Nikt mi też nie zazdrościł, bo zazdrościć czego?
 Nikt nigdy nie oszukał, — wzięłby nic z niczego.
 Kochanka mnie nie zwiodła, — przyjaciel nie zdradził,
 Bo kochanki nie miałem — przyjaciel nie radził.
 Żyłem bez troski, trwogi, biedny a poczciwy,
 Ach, kiedym nie znał szczęścia, jakżem był szczęśliwy!
 Teraz przybyło szczęście, mam żonę, mam dzieci,
 Jeden i drugi dukat w sakiewce się świeci,
 Mam dom piękny, wygodny, dobrego kucharza,
 Pomyślność co godzina przyjaciół przysparza.
 Ale o żonę, dzieci, co chwila truchleję,
 Na mój majątek różni czyhają złodzieje;
 Boję się ognia w domu, a za domem szkody,
 Mam wszystko czego trzeba, lecz pośród swobody
 Zawsze lękam się strzały z nieznanej cięciwy,
 O Boże! Jakżem biedny, że jestem szczęśliwy!

12 XI 1868 r.

Żal mi

Czemuż lat przeszłych wspomnienie mnie boli?
 Czyli, że szczęścia minęły już chwile?
 Ja nigdy szczęśnej nie doznałem doli,
 Czemuż lat przeszłych wspomnienie mnie boli?
 Czyliż dlatego, że cierpiałem tyle,
 Wszakże to dobrze, że złe przeszły chwile,
 Że rany w blizny ściągną się powoli,
 Czemuż, ach czemuż wspomnienie mnie boli?
 Żal mi, ach żal mi za tą wiarą młodą,
 Co zawsze rzekła: Jutro lepiej będzie!
 Cicho cierpiałem, walczyłem z przygodą,
 Czekałem jutra z wiarą zawsze młodą.
 Lecz dziś gdy widzę, że lepiej nie będzie,
 Chciałbym, nie mogę zostać w dawnym błędzie
 I żal mi, żal mi za tą wiarą młodą,
 Co niegdyś rzekła: Jutro lepiej będzie.

1880 r.

*Niech się dzieje wola nieba,
 z nią się zawsze zgadzać trzeba.
 <Zemsta>*

*Nim się odezwiesz, pomyśl pierwszej nieco,
 bo często słowa jakby z worka lecą.
 <Śluby panieńskie>*

*Z tej powiastki morał w tym sposobie,
 Jak ty komu, tak on tobie.
 <Paweł i Gawel>*

Halina Konopacka

– wszechstronna sportsmenka

(1900–1989)

**Dama polskiego sportu, polska lekkoatletka,
złota medalistka olimpijska i rekordzistka świata.**

WSZECHESTRONNIE UZDOLNIONA

W metryce urodzenia wpisano jej imiona „Leonarda Kazimiera”, które jednak później odrzuciła – najpierw na rzecz „Lilki”, a później Haliny. Wzrastała w domu, w którym dbano o wszechstronny rozwój dzieci – przykładano wagę zarówno do solidnego wykształcenia, jak i sprawności fizycznej. Cała jej rodzina pasjonowała się sportem, zwłaszcza tenisem. Wraz ze swoim bratem i siostrą wychowywana była w duchu nowoczesności – grała na fortepianie, uczyła się francuskiego, a ojciec dbał o jej tężyznę fizyczną.

Nie planowała kariery sportowej, a swoje pierwsze sportowe kroki stawiała w narciarstwie. Rozpoczęła studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego i tam trafiła do sekcji lekkoatletycznej klubu sportowego AZS Warszawa. Wtedy też został zauważony jej sportowy potencjał. Pierwsze sukcesy pojawiły się bardzo szybko. W 1924 roku zdobyła mistrzostwa Polski w pchnięciu kulą i rzucie dyskiem, a w 1926 roku ustanowiła pierwszy ze swoich rekordów świata właśnie w rzucie dyskiem. Kolejne rekordy pojawiały się u niej jeden za drugim. Ogółem zdobyła 27 tytułów mistrzyni Polski w różnych konkurencjach. Uprawiała rzut dyskiem, rzut oszczepem, skok wzwyż i skok w dal oraz pchnięcie kulą. Uwielbiała też wiele innych dyscyplin sportowych – jeździła na nartach, grała w piłkę ręczną, koszykówkę, jeździła konno, interesowała się automobilizmem.

WYJĄTKOWE IGRZYSKA

Letnie Igrzyska Olimpijskie w Amsterdamie w 1928 roku były niezwykle nie tylko dla samej Konopackiej, ale i dla wszystkich Polaków. Ponadto były to pierwsze igrzyska, w których do udziału w konkurencjach lekkoatletycznych zostały dopuszczone kobiety. 31 lipca 1928 roku Halina Konopacka ustanowiła rekord świata w rzucie dyskiem,

zdobywając jednocześnie pierwszy olimpijski złoty medal dla Polski. Piękna, elegancko ubrana, o nienaganej figurze została okrzyknięta Miss Igrzysk w Amsterdamie. Ustanowiła siedem rekordów światowych. Swoim entuzjazmem do sportu zarażała innych. Jej sukcesy cieszyły Polaków i leczyły ich kompleksy. Stała się uosobieniem sukcesu. Po zwycięstwie na Igrzyskach w Amsterdamie zbierała gratulacje od Ignacego Mościckiego oraz Józefa Piłsudskiego. Zachwycała się nią prasa w całej Europie.

AKTYWNA DZIAŁACZKA

Swoją karierę wyczynową zakończyła w 1931 roku, nadal jednak uprawiając swoje ulubione dyscypliny sportowe. Była osobą aktywną i wciąż zajęta. Poza sportem żywo zajmowała ją poezja i malarstwo. Publikowała w „Skamandrze” oraz „Wiadomościach Literackich”. Zajmowała się promocją sportu wśród kobiet i była redaktorką naczelną „Startu”. Dołączyła do Rady Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet, zasiadała w zarządzie Związku Polskich Związków Sportowych Polskiego Komitetu Olimpijskiego, pracowała w Komisji Technicznej Międzynarodowej Sportowej Federacji Kobiet. Kiedy wybuchła wojna towarzyszyła swojemu mężowi – Ignacemu Matuszewskiemu, ówczesnemu ministrowi skarbu państwa, przy ewakuacji złota Banku Polskiego i wyruszyła w pełną niebezpieczeństw drogę do Francji.

Po II wojnie światowej wyemigrowała z kraju. W ostatnich latach życia całkowicie poświęciła się malarstwu. Przed śmiercią udało jej się jeszcze trzykrotnie odwiedzić Polskę. Zmarła w Stanach Zjednoczonych w 1989 roku w domu spokojnej starości, ogarnięta nieustającą tęsknotą za ojczyzną. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a pośmiertnie Orderem Orła Białego.

Magdalena Dziurdzik

GCSE Polish Writing

Zadania egzaminacyjne w części pisemnej. O czym warto pamiętać?

Foundation tier. Question 1.

Opisz, co widzisz na fotografii. Napisz cztery zdania po polsku.

Za każde poprawne zdanie można otrzymać 2 punkty, razem 8 punktów.

O czym należy pamiętać?

- Twoja odpowiedź musi **odnosić się do tego, co jest na zdjęciu**.
- Powinna **mieć strukturę zdania** (powinien pojawić się czasownik).
- *Opinie o zdjęciu: **Podoba mi się zdjęcie**, bez wspomnienia o tym, co się na nim znajduje, skutkują otrzymaniem 0 punktów.*
- Struktury gramatyczne mogą się powtarzać, np. **jest/są/znajduje się** + różne rzeczowniki.
- Akceptowana jest odpowiedź w 1. osobie.

Egzamin na poziomie Foundation Tier trwa 1 h. Można za niego zdobyć 50 punktów.

GCSE Writing Foundation Tier

Foundation tier. Question 2.

Krótsza forma wypowiedzi na około 40 słów.

PUNKTACJA: 10 punktów za treść i 6 punktów za język

O czym należy pamiętać?

- Napisz **około 40 słów** na podany w poleceniu temat.
- Upewnij się, że w swojej wypowiedzi uwzględniłeś wszystkie 4 podpunkty.
- Nie musisz pisać tyle samo o każdym z podpunktów.
- **Nie ma wymogu, aby odnosić się do przeszłości lub przyszłości.** Wystarczy, że Twój tekst będzie napisany **w czasie teraźniejszym**.
- Staraj się pisać odpowiedź w sposób określony w poleceniu, np. *Napisz list/ Napisz e-mail*. Pamiętaj jednak, że w tym pytaniu **bardzo liczy się treść**.

TŁUMACZENIE

Na egzaminie GCSE w części Writing, poza zadaniami wymagającymi napisania krótszego lub dłuższego tekstu na podany temat, czekają na Ciebie dwa zadania polegające na przetłumaczeniu zdań (na poziomie Foundation Tier) lub tekstu (na poziomie Higher Tier) z języka polskiego na język angielski.

Foundation tier. Question 4/ Higher Tier. Question 1.

Napisz tekst po polsku na około 90 słów.

PUNKTACJA: 10 punktów za treść i 6 punktów za język

O czym należy pamiętać?

- Napisz około **90 słów** na podany temat.
- Upewnij się, że opisałeś wszystkie podane w zadaniu podpunkty.
- W swojej wypowiedzi odwołaj się do **trzech ram czasowych** (teraźniejszość, przyszłość i przeszłość).
- Upewnij się, że Twoja wypowiedź **zawiera opinie**. Stosuj sformułowania: *moim zdaniem, myślę, według mnie, uważam* itd.
- Sformułowania typu „Lubię moje miasto” też mogą być zaklasyfikowane jako opinia, podobnie jak przymiotniki typu: *interesujący, ciekawy, nudny* itp.

Zadanie 4. na FT i zadanie 1. na HT są takie same i tak samo oceniane.

Egzamin na poziomie Higher Tier trwa 1 h 15 min. Można za niego zdobyć 60 punktów.

GCSE Writing Higher Tier

Higher tier. Question 2.

Dłuższa forma wypowiedzi na około 150 słów.

PUNKTACJA: 15 punktów za treść, 12 punktów za różnorodność językową i 5 punktów za poprawność językową

O czym należy pamiętać?

- Twoje wypracowanie powinno zawierać **około 150 słów**.
- Opisz szczegółowo dwa podpunkty wyróżnione w poleceniu.
- W swoim wypracowaniu odwołaj się przynajmniej do **dwóch ram czasowych**.
- Upewnij się, że Twoja praca zawiera minimum dwie **opinie oraz ich uzasadnienie**.
- Staraj się zachować **odpowiedni styl i rejestr** (inaczej będziesz pisać do kolegi, a inaczej do nauczyciela).
- **Zadbaj o różnorodne słownictwo i struktury gramatyczne**.

Pamiętaj, że Twoje prace mogą być dłuższe niż zalecane 90 lub 150 słów. Wszystko, co napiszesz, będzie ocenione.

Opisz poniższe fotografie i odpowiedz na dodatkowe pytania.

1

Pixabay

1. Co jest Twoim hobby?
2. Jakie według Ciebie korzyści daje uprawianie tańca?
3. Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa „trening czyni mistrza” oraz „w zdrowym ciele zdrowy duch”.

2

Pixabay

1. Kiedy ostatni raz byłeś/byłaś na koncercie lub w filharmonii?
2. Na jakim instrumencie chciałbyś/ chciałybyś nauczyć się grać? Dlaczego?
3. Wyjaśnij, w jakich sytuacjach śpiewa się hymn Polski „Mazurek Dąbrowskiego”.

INTERPUNKCJA W JĘZYKU POLSKIM

Znaki do zadań specjalnych

Król przecinek

Przecinek to mały znak o wielkiej mocy, sprawiający nam najwięcej problemów. **Przecinek służy przede wszystkim do rozdzielania wyrazów i grup wyrazów**, aby nasze zdanie było łatwiejsze do zrozumienia. Często eliminuje dwuznaczności i sprawia, że tekst staje się łatwiejszy w odbiorze. Jego pojawienie się nierzadko może być sygnałem, że do jakiejś informacji zostaną wprowadzone dodatkowe informacje.

Kiedy stawiamy przecinki w zdaniach pojedynczych?

- **Gdy chcemy coś wyliczyć.** Kupiła zeszyt, podręcznik, ćwiczenia i słownik.
- **Gdy jakieś wyrazy się powtarzają.** Na dworze jest bardzo, bardzo gorąco.
- **Gdy chcemy dodać do naszej wypowiedzi jakieś wtrącenie, dopowiedzenie.**

Nowa praca, mam nadzieję, będzie bardziej satysfakcjonująca.

Miała długie włosy, które opadały jej do ramion, i brązowe oczy.

Przecinkiem oddzielamy zdania złożone (współrzędnie i podrzędnie).

Pamiętaj! Stawiaj przecinek przed spójnikami:

ale, lecz, jednak, natomiast, zaś, więc, dlatego, przeto, wtem, np.:

Lubię podróżować, *ale* rzadko gdzieś wyjeżdżam.

Padał deszcz, *więc* nie mogliśmy pójść na spacer.

Nie rozdzielamy przecinkiem wypowiedzeń łącznych połączonych za pomocą spójników: *i, oraz, tudzież* oraz rozłącznych, wprowadzanych przez spójniki: *albo, lub, czy, bądź*, np.:

Wakacje spędzę w górach *albo* nad jeziorem.

Lubię grać na pianinie *oraz* gitarze elektrycznej.

Uwaga! Jeśli spójniki *i, oraz, albo, tudzież, ani* pojawiają się na początku zdań współrzędnych, to postawienie przecinka przed powtórzonym spójnikiem jest obowiązkowe:

Ani nie poszła do filharmonii, *ani* nie wybrała się do teatru.

Albo pojedziesz na wakacje do dziadków, *albo* zostaniesz w domu.

Przecinek przed „i” powinniśmy postawić również w sytuacji, kiedy coś wyliczamy:

Zamówił *i* kawę, *i* herbatę, *i* kawałek ciasta.

Czy przecinek potrafi uratować życie? Niektórzy twierdzą, że tak. Jak widać, nie da się temu zaprzeczyć. Musimy być bardzo czujni. Niewłaściwie postawiony przecinek potrafi zmienić sens całej naszej wypowiedzi:

Jedźcie dzieci! / Jedźcie, dzieci!

Operować, nie wolno czekać. / Operować nie wolno, czekać.

Zabić, nie wolno uniewinnić! / Zabić nie wolno, uniewinnić!

Lubię gotować moją rodzinę i zwierzęta. / Lubię gotować, moją rodzinę i zwierzęta.

Jaką różnicę znaczeniową dostrzegasz?

Przecinek uwielbia towarzystwo wołacza. Gdy pojawia się wołacz, tuż obok zjawia się i on.

Wyrazy w wołaczu (zazwyczaj bezpośrednie zwroty do innych osób) zawsze powinny być oddzielone przecinkiem od pozostałej części wypowiedzenia:

Cześć, Kasiu! / Piotrze, podejdź tutaj! / Krysio, tęsknię za Tobą! / Hej, Paulino!

Nie zapominajmy o przecinku, gdy zwracamy się do jakiejś grupy osób (np. w e-mailu, w publicznych wiadomościach):

Szanowni Państwo, chcielibyśmy poinformować o sukcesach naszej placówki.

Drodzy Rodzice, pragniemy serdecznie podziękować!

REGUŁA COFANIA PRZECINKA. Czy przed spójnikiem „że” zawsze postawimy przecinek? Oczywiście, że nie. Są takie połączenia wyrazowe, których nie należy rozdzielać, np.:

Tych połączeń nie rozdzielać przecinkiem!

mimo że

chyba że

pomimo że / pomimo iż

dlatego że

tym bardziej że

Każde z powyższych wyrażenia jest spójnikiem, zatem przecinek postawimy przed całym wyrażeniem (o ile nie znajduje się ono na początku zdania), a nie tylko przed słowem „że” lub „iż”:

Nie zdał egzaminu, pomimo że uczył się cały miesiąc.

Mimo że tym razem wstał wcześniej, znowu spóźnił się na pierwszą lekcję.

Warto zaprzyjaźnić się z przecinkiem i pozostałymi znakami interpunkcyjnymi. Znajomość reguł interpunkcyjnych na pewno ułatwi nam życie, pozwoli uporządkować nasze teksty, a także uczyni je łatwiejszymi i przyjemniejszymi w odbiorze.

Magdalena Dziurdzik

E-mail – list naszych czasów

Dzisiaj nie musimy już posyłać gołębia pocztowego, ani nawet iść na pocztę, jeśli chcemy wysłać do kogoś list. Wystarczy komputer i dostęp do Internetu. Sprawdźmy, o czym pamiętać podczas redagowania e-maili, czyli współczesnych listów.

E-mail to list elektroniczny. Przesyłamy go za pomocą poczty elektronicznej, ale podczas jego redagowania powinniśmy pamiętać o zasadach pisania tradycyjnego listu:

- Stosowaniu dużych liter w zwrotach do adresata (*Ty, Ciebie, Wasz, Cię* itp.).
- Zwrocie do adresata, zwrocie pożegnalnym oraz podpisie.

E-MAIL OFICJALNY

Do kogo?

Do osób, których nie znamy, z którymi nie łączą nas bliskie relacje; do instytucji, firm itp.

Zwroty powitalne

*Szanowni Państwo,
Szanowna Pani,
Szanowny Panie,*

Treść

Pamiętaj o stosowaniu dużych liter w zwrotach do adresata; pisz konkretnie i precyzyjnie, unikając ogólników.

Zwroty pożegnalne

*Z wyrazami szacunku
Z poważaniem*

Podpis

Twoje pełne imię i nazwisko.

Emotikony

Nie stosuj ich w e-mailach oficjalnych.

E-MAIL NIEOFICJALNY

Do kogo?

Do znajomych, kolegów, przyjaciół, osób, z którymi pozostajemy w bliskich relacjach i które dobrze znamy.

Zwroty powitalne

*Cześć!
Hej!
Cześć, Zosiu!*

Treść

Pamiętaj o stosowaniu dużych liter w zwrotach do adresata. Pisz precyzyjnie i na temat.

Zwroty pożegnalne

*Trzymaj się!
Cześć!
Pa, pa!*

Podpis

Wystarczy Twoje imię, pseudonim lub inicjały.

Emotikony

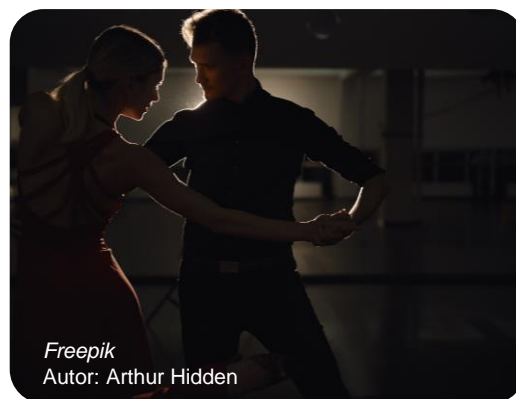

Ich stosowanie nie jest błędem. Wykorzystuj je jednak z umiarem.

Znaczenie tanga w dramacie Mrożka

Tytułowe tango pojawia się dopiero w finałowej scenie dramatu Mrożka. Zakończenie dramatu ma wymiar symboliczny. Jest znakiem triumfu Edka – człowieka prymitywnego, prostego, a jednocześnie symbolem klęski wartości wyznawanych przez Artura. Dlaczego Mroźek sięgnął w swojej sztuce właśnie po ten taniec?

Krótką historią tanga

Prymitywna forma tanga pojawiła się już pod koniec XVIII wieku, natomiast tango, które znamy dzisiaj (zwane tangiem argentyńskim), narodziło się na przedmieściach Buenos Aires w XIX w. Było tańcem biednych emigrantów głównie z Hiszpanii, Włoch oraz Europy Wschodniej. Nie znano go na salonach i wśród elit. Tańczyła go biedota – bezrobotni i niewolnicy. Emigranci mieszały się z lokalną ludnością, tworząc prawdziwą mieszankę kulturową. Wpłynęło to również na przemieszanie się różnych stylów muzycznych i rytmów. Tango stało się tańcem złożonym z wielu figur.

Tango – taniec zakazany

W wielu zakątkach świata tango było tańcem zakazanym i potępianym. Tańczono go w pubach, barach, kabaretach owianych złą sławą. Było uważane za taniec:

*podejrzany
nieprzyzwoity
wyuzdany
uwłaczający kobieciej czci
niemoralny
„brudny”.*

Tango swoje triumfy zaczęło świecić w latach 20. XX wieku. To właśnie wtedy zdobyło wielką popularność i weszło na salony. Początkowo niechętnie przyjęte przez sporą część wyższych sfer społeczeństwa, zachwyciło elity paryskich

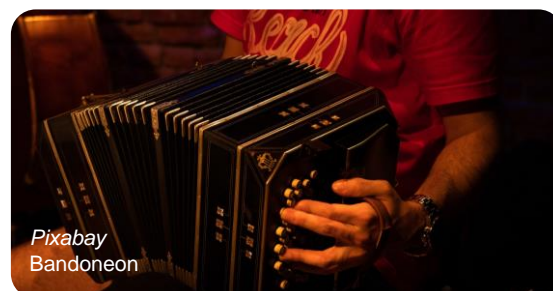
salonów. W Argentynie zapanowała natomiast prawdziwa moda na tango.

Czy wiesz, że...

W niektórych miejscach w Buenos Aires wciąż używa się tradycyjnego **zaproszenia do tańca**, tzw. **cabeceo**. Polega ono na tym, że mężczyzna zaprasza kobietę do tańca wyłącznie za pomocą kontaktu wzrokowego. Jeśli kobieta odwróci wzrok, oznacza to, że nie chce z nim tańczyć. Jeśli jednak go podtrzyma, oznacza to, że przyjmuje zaproszenie. Mężczyzna podchodzi wtedy do kobiety i prowadzi ją na parkiet. Dopiero na parkiecie podaje jej lewą rękę, a prawą obejmuje ją w talii, zaznaczając jednocześnie rodzaj trzymania (bliskie lub dalekie). Kobieta musi się poddać propozycji partnera.

Tanga mogą się między sobą różnić charakterem. Niektóre z nich są bardziej rytmiczne, inne z kolei liryczne. Znajdziemy też tanga dramatyczne. Najczęściej muzyka i taniec opowiadają o nieszczęśliwej lub utraconej miłości. Najbardziej charakterystyczny dla tanga instrument to **bandoneon**, często mylony z akordeonem.

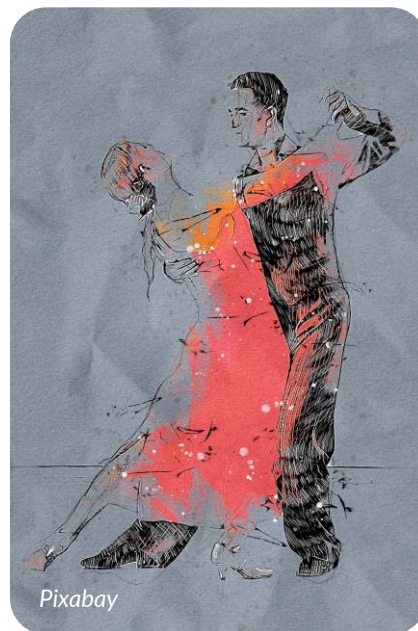
Motyw tańca i symbolika tytułowego tanga

Motyw tańca w polskiej literaturze ma bardzo długą tradycję. Przed Mrożkiem sięgnął po niego m.in. Adam Mickiewicz w eposie narodowej „Pan Tadeusz”, a w czasie Młodej Polski Stanisław Wyspiański w swoim „Weselu”. W „Panu Tadeuszu” finałowy polonez stanowił o pojednaniu zwaśnionych rodów, był zwieńczeniem zaręczyn tytułowego bohatera oraz Zosi. U Wyspiańskiego taniec chocholi, magiczny i zaczarowany, zamykający tańczących w zaklętym kręgu, symbolizował z kolei marazm i uśpienie narodu polskiego niezdolnego do wspólnej walki. U Mroźka tytułowe tango kończy dramat. Jak powinniśmy je odczytywać?

Czy wiesz, ile trzeba było odwagi, żeby zatańczyć tango? – tymi słowami Stomil zwrócił się do swojego syna Artura, przypominając mu jednocześnie czasy sprzed rewolucji obyczajowej. Kiedyś, przez obowiązujące konwenanse, zatańczenie tanga wiązało się z ryzykiem, niemal potępieniem. To właśnie pokolenie Stomila i Eleonory doprowadziło do tego, że tango weszło na salony, a w życiu zaczęła obowiązywać zasada, aby się nie krępować i robić to, na co ma się ochotę. Temu wszystkiemu sprzeciwia się Artur. Tango symbolizuje zatem to, z czym główny bohater usiłował walczyć: upadek moralny, dominację mężczyzn, wyuzdanie seksualne, wyższość kultury masowej nad prawdziwą sztuką.

Kto prowadzi w finałowym tangu? Tango wykonane w ostatniej scenie dramatu jest prowadzone przez Edka. Tańczy je razem z wujem Eugeniuszem, ale to on prowadzi. Edek to człowiek prosty i wulgarny, „osobnik w najwyższym stopniu mętny i podejrzany”, z koszulą rozpiętą na piersi, w poplamionych, zmiętych spodniach i tłustych włosach. Tak jak w tangu mężczyzna dominuje nad kobietą, niemalże narzucając jej konkretne figury taneczne, tak w tangu wieńczącym dramat Edek dominuje nad Eugeniuszem (pomimo tego, że starszy pan ma zdecydowanie większe obycie i wiedzę). To on zwycięża i to on narzuca innym siłą swój porządek – symbolizuje wygraną totalitaryzmu i ludzi takich jak on – bezczelnych, bezkompromisowych, pewnych siebie. Eugeniusz, pomimo pogardy do Edka, nie ma na tyle odwagi, aby mu się sprzeciwić.

Co symbolizuje tango? Po zabiciu Artura Edek manifestuje swoją brutalną siłę i zwycięstwo, zwracając się do pozostałych domowników słowami: **Widzieliście, jaki mam cios? Ale nie bójcie się, byle cicho siedzieć, nie podskakiwać, uważać, co mówię, a będzie wam ze mną dobrze, zobaczcie. Ja jestem swój chłop. I pożartować mogę, i zabawić się lubię. Tylko posłuch musi być.** Inteligencja nie była skłonna do przejścia władzy, a tym samym umożliwiła przejście władzy osobom takim jak Edek – prymitywnym i wulgarnym, które swoje panowanie chcieli oprzeć na strachu i władzy absolutnej. Edek z Eugeniuszem tańczą tango nad zwłokami Artura – symbolem zasad moralnych i starego porządku, które odchodzą w zapomnienie.

Pixabay

TANGO

Symbol obalenia
starego porządku
i upadku moralności.

Triumf prymitywizmu
nad wielkimi ideami.

Ostrzeżenie przed
możliwymi
konsekwencjami
postępującego
rozkładu moralności.

Uświadamia
czytelnikowi, że
uzyskana wolność
i zwycięstwo są tylko
pozorne.

Magdalena Dziurdzik

Przetłumacz poniższe teksty na język angielski.

What are the benefits of dancing?

- Improves your strength and balance.
- Reduces stress and enhances your mood.
- Reduces the risk of heart attack and stroke.
- Helps to lose weight.
- Boosts your memory.

Keeping dancers free of injury is a crucial aspect and will help a lifetime of healthy physical activity and can prevent injuries in the future. When taught a few simple techniques by parents, teachers, and medical professionals, one can avert injuries from occurring.

Here are a few tips on how to prevent injuries – make sure your clothes and shoes fit properly, drink plenty of fluids to stay hydrated and don't dance through pain. If this happens, rest and then start back up again and follow your teachers' advice on correct techniques. Warming up and cooling down exercises are also recommended before and after dancing sessions to avoid strain, muscle pains, and possible injury.

www.wikipedia.org

Połącz wyrażenia z grupy A z odpowiadającymi im tłumaczeniami z kolumny B.

A

taniec nowoczesny

taniec ludowy

lekcje tańca

parkiet

szkoła tańca

grupa taneczna

B

dance classes

dance group

modern dance

dance studio

folk dance

dance floor

oprac. Magdalena Dziurdzik

mgr Renata Rams

Dyrektorka Polskiej Szkoły w Tunbridge Wells. Absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) na kierunku pedagogika, studiów podyplomowych z metodyki nauczania języków obcych, a także studiów podyplomowych Nauczanie Języka i Kultury Polskiej poza Polską na PUNO. W Wielkiej Brytanii mieszka od 2008 roku, gdzie pracuje w angielskich i polskich szkołach, rozpowszechniając kulturę polską wśród lokalnej społeczności i przygotowując uczniów do egzaminu GCSE z języka polskiego. Powierniczka Polskiej Macierzy Szkolnej w Londynie. Organizatorka wigilii dla lokalnej społeczności oraz polskiego klubu z plastyką i teatrem w bibliotece w Sevenoaks. Interesuje się teatrem i fotografią. W swoim życiu kieruje się mottem: „Miej serce i patrzaj w serce!”

Kiedy byłam uczennicą... uwielbiałam uczyć się chemii i chciałam zostać lekarzem.

Uśmiecham się... zawsze i do wszystkich od momentu, kiedy obejrzałam w liceum film „Eksperymentalny sygnał dobra”. To było niesamowite przeżycie. Dzielimy się uśmiechem z innymi, kiedy tylko pozwoli nam na to czas i miejsce.

Najbardziej motywuje mnie... gdy widzę, że pomagam innym. Widok szczęśliwej osoby sprawia mi radość.

Cenię u siebie... szczerłość.

Cenię u innych... bezinteresowność i dobre serce.

Moja praca... przynosi mi dużo satysfakcji, bo wiem, że będąc pedagogiem mogę przekazać znaczenie patriotyzmu i wartości młodym pokoleniom oraz dużo ich nauczyć, co z kolei pomoże im osiągnąć ich cele i marzenia.

Moja pasja ... teatr, muzyka, taniec, fotografia, czytanie, wędrowki po górach i niestety rzadkie wyjazdy na narty.

Wyjątkowy człowiek... Anna Dymna – wspinała aktorka, która pomaga niepełnosprawnym dzieciom. Jest wzorem dla każdego!

Inspirująca książka... „Listy śpiewające” Agnieszki Osieckiej, które spowodowały, że od momentu ich przeczytania uwielbiam jej wiersze i piosenki.

Niezapomniany film... to z pewnością „Loving Vincent”. Miło było zobaczyć w Anglii film, który został stworzony przez zespół angielsko-polski, i to tak piękną, eksperymentalną techniką. Wzruszający.

Każdy dzień... za słowami Picassa, przeżywam na 100%, jakby to miał być mój ostatni. Twórczo, kreatywnie i wydajnie.

Za nic w świecie nie zrezygnuję ... z miłości, marzeń i wiary w drugiego człowieka.

Projekt jest finansowany przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach zadania publicznego dotyczącego pomocy Polonii i Polakom za granicą.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

